

Om Presselovens Revision.

AF TROELS G. JØRGENSEN.

Junigrundlovens § 91 bestemte saaledes: Enhver er berettiget til ved Trykken at offentliggøre sine Tanker, dog under Ansvar for Domstolene. Censur og andre forebyggende Forholdsregler kunne ingensinde paany indføres. Ved Lov af 5. Juli 1850 stadfæstedes den foreløbige Fdg. af 24. Marts 1848, der havde ophævet de efter Fdg. 27. Sept. 1799 udkomne Love om Presseforhold, og sidstnævnte af Chr. Colbjørnsen konciperede og af den unge Ørsted kommenterede Forordning var atter for en Tid blevet Lovgrundlaget med en Lempelse i Straffebestemmelserne og suppleret med Censurens Ophævelse. Grundtrækket i denne Lov var, at Forfatteren, der i Reglen skulde navngives, bar Ansvar. Forlægger og Bogtrykker fik subsidiært Ansvar i hans Sted, naar deres »Hjemmelspligt« med Hensyn til Forfatterens rigtige Navngivelse og Tilstedeblivelse under Retsagen ikke opfyldtes. For Indholdet af Aviser og offentlige Tidender var Redaktoren ansvarlig tilligemed Udgiveren. Nyordningen af Presseforholdene var en af de Opgaver, Rigsdagen med størst Kraft tog fat paa, og allerede i dens 2den Samling i 1850 gennemførtes med A. F. Krieger som Ordfører det private Lovforslag, der under 3. Januar 1851 stadfæstedes som Loven om Pressens Brug. Dennes materielle Straffebestemmelser er overgaaede i Straffeloven, men tilbage staar i uforandret Skikkelse Reglerne om den særlige Ordning af Ansvar og visse særlige Haandhævelses-

regler. Det er disses Revision, der nu snart vil blive sat paa Rigsdagens Dagsorden.

Det er ejendommeligt for de Lovovertrædelser, der begaaes ved Offentliggørelse af Skrift (Billedreproduktion), at de kræver mange, undertiden overordentlig mange Personers Medvirkning. For at Forfatterens Manuskript skal naa ud til Publikum i Form af Bog eller Avisartikel og dér øve sin retsstridige Virkning, maa det have passeret en Række Mellemlid — Udgiver, Redaktør, Forlægger, Bogtrykker, Boghandler m. v. — hvis Forhold til Forfatterens »Tanker« er af blandet ideel og forretningsmæssig Art, og som kun i ret forskelligt Omfang vil have haft Grund til at sætte sig ind i disse Tanker. Til ethvert af de nævnte Mellemlid horer desuden ikke blot de besluttende Ledere af de forskellige Virksomheder, men en Mængde Medhjælpere, og hele dette Apparat kommer i Gang og holdes paa Benene ikke for at betjene den enkelte Forfatter, men for at tage ham med som Led i en større Produktion. Overfor en saa sammensat social Foreteelse er det langt vanskeligere at forme Straffelovens Ansvarsregel end f. Eks. overfor den Handling at begaa Brandstiftelse eller Manddrab. Objektivt synes enhver af de til Offentliggørelsen medvirkende at opfylde Betingelserne for at kunne drages til Ansvar, men det er dog givet, at herom vil der ikke kunne være Tale, og subjektivt er der den store Vanskelighed at skulle afgøre, hvorvidt der i givet Tilfælde har været Forstaaelse af Forfatterens Tanke, eller hvorvidt der ialtfald burde have været dette. Dertil kommer Vanskeligheden for Paatalemyndigheden eller den private Sagsøger med at bevise, hvem der er Ophavsmand og Iværksætter af den Retstridighed, der træder frem i det foreliggende Skrift. Paa Grund af den store Skade for Samfundet saavel som for Enkeltmand, der kan voldes gennem trykt Skrift, maa Haandhævelsen have Midler til sikkert og hurtigt virkende Indgriben, men paa den anden Side maa Skribentvirksomheden ikke unødigt hæmmes, navnlig maa Retsforfølgninger ikke benyttes som Paaskud til at hæmme

lovlig Skribentvirksomhed, der ønsker Anonymitet. Under Spænding mellem Regeringen og et politisk Parti vil dette overfor Paatalemyndighederne kæmpe for Anerkendelsen af det publicistiske Privatlivs Fred og kræve særlige legale Skranker rejst til Værn derfor.

Ansvarsreglen er i vor gældende Ret givet i de korte og klare Bestemmelser i Presselovens § 3: Har Forfatteren navngivet sig paa Skriftet, og var han, da det udkom, fast bosiddende i Riget eller, da Sag anlagdes, inden Statens dommende Myndigheds Omraade, har han ene Ansaret. I Mangel heraf er den navngivne Udgiver under tilsvarende Betingelser med Hensyn til Tilstedeværelse den ansvarlige. Det tredje Alternativ er paa samme Maade Forlæggerens (Kommissionshandlerens) Ansvar og det fjerde — uden nævnte Betingelser — at Bogtrykkeren bærer Ansaret. Trykkefrihedsforordningens Sondringer mellem almindelige Skrifter, Journaler, Aviser osv. er bortfalden. Sammenligner man Ordningen med den, som vilde fremgaa efter den af Krieger saakaldte »vidtomfattende almindelige kriminelle Meddelagtigheds Teori«, udviser den baade et Plus og et Minus. Borte er ethvert Ansvar for en Mængde medvirkende, for alle blotte Medhjælpere og for Forhandlere og Fordelere af det trykte Skrift. Men paa dem, der foruden Forfatteren kan blive ansvarlige, falder der til Gengæld et kunstigt forøget Ansvar, idet de subjektivt behandles, som om de var Forfatteren, altsaa uden Hensyn til, hvor nøje de har sat sig ind i og forstaaet »Tankerne«. Naar Opfordring rettes til dem inden 3 Maaneder efter Bekendtgørelse om Skriftets Udgivelse, maa de enten selv overtage Ansaret eller meddele de Oplysninger, der er fornødne for at godtgøre, at Ansaret paahviler en af de foregaaende. For saavidt har de altsaa en Bevisbyrde for, at de dækkes af en foranstaaende.

Ansaret er efter Bestemmelsens Ordlyd et Ansvar for Skriftets Indhold altsaa først og fremmest Straffeansaret og dette uden Indskrænkning efter Overtrædelsens Art, om

den paatales privat eller offentligt, og om den omhandles i alm. borgerlig Straffelov eller i Særlovgivningen. Derimod falder herunder ikke Ansvar for Offentliggørelsen, fordi den krænker Forfatterretten, jfr. UfR. 1899 S. 391. Det vil heller ikke være tvivlsomt, at Ansvarsreglen ogsaa er anvendelig paa det med Straffeansvaret forbundne Erstatningsansvar. Men Presseloven gaar videre og kan ikke opfattes blot som givende strafferetlige Regler for Brugen af Skrift. Ogsaa det rene Erstatningsansvar for retstridigt Indhold af Skrift gaar ind under § 3, saaledes at den unavngivne Ophavsmand bliver erstatningsfri og den efter Rækkefølgen presseretlig ansvarlige alene forpligtet. Dette er forudsat i HR Dom af 11. Maj 1910, UfR. 1910 A S. 675, der fastslog, at vedkommende Fagforbund, hvis Formand havde underskrevet nogle Avisartikler med retstridige men ikke straffbare Blokadeopfordringer, ikke kunde paaberaabe sig § 3 til Støtte for Ansvarsfrihed, fordi Forbundet i det foreliggende Tilfælde maatte siges at være navngivet i Bladet.

Naar Presselovens Ansvarssystem skal vurderes, maa man have Lovens store Rækkevidde for Øje. At Injuriesager, der afgøres med overkommelige Bøder, kan blive rettede mod andre end de moralsk skyldige, er ikke stærkt stødende, ej heller at den moralsk skyldige gaar fri for disse private Søgmaal. Anderledes derimod, naar der kan rejses Tiltale af det Offentlige for Forberedelse af Oprør, Opfordring til Mytteri, Majestætsfornærmelse eller lignende Overtrædelser, der medfører Fængselsstraf eller Strafarbejde. Her modsætter Retsfølelsen sig den rent udvortes Substitution, der sætter Udgiver, Forlægger eller Bogtrykker ind i Forfatterens Plads som Tiltalt og kræver, at Retten skal tænke paa Forfatteren, idet den afsiger Straffedom over de andre. Et Ydertilfælde af denne Art forelaa i den bekendte Kriminalretsdom af 8. April 1854, Jur. Ugeskr. s. A. S. 518, angaaende en Fornærmelse mod Frederik VII for at have »tyvstjaalet Grundloven« (ved Grundlovsindskrækningen), der var gemt i Forbogstaverne til Verslinierne i en patriotisk

Sang. Dommen frifandt den intetanende Bogtrykker, men straffede den unavngivne Digter med Fængselsstraf. Af Forfatterne har Bornemann¹⁾ og Holck²⁾ godkendt denne Afgørelse dog med Afstandtagen fra, at der dømtes arbitrært efter Analogien af Straffebudet, medens Goos³⁾, Matzen⁴⁾ og Torp⁵⁾ hævder, at Presseloven ogsaa i dette Tilfælde fører til at straffe Bogtrykkeren og frifinde Forfatteren. Denne Konsekvens vilde skærpe Kritiken af Systemet, men jeg skønner dog ikke, at den bør drages. Paatalemyndigheden har ingen selvstændig Interesse i, hvem af de ansvarlige der kommer til at staa for Skud, den retter sig efter, hvad der i saa Henseende er ordnet dem imellem. Oplyses det, at Forfatterens Navn uden Hjemmel er sat paa Skriftet, rettes Tiltalen ikke længere mod ham, men flyttes over til den næste, og naar Forfatteren ved Svig har bragt Bogtrykkeren til at paatage sig et Ansvar, som denne eventuelt vilde have forlangt overtaget af ham ved Navngivelse, maa det være berettiget at forholde paa samme Maade, som hvis der godtgjordes at foreligge en Bemyndigelse til Navngivelse af Forfatteren, der af tilfældige Grunde ikke var benyttet. I Virkeligheden kan der tænkes mange Tilfælde, hvor den ansvarliges subjektive Skyld er ganske ringe og ialfald slet ikke staar i Forhold til det Ansvar, der rettelig kunde paalægges Forfatteren. Ikke mindst gælder dette for Redaktøren af et Dagblad. Ved den frifindende Højesteretsdom af 4. Februar 1886 i en Majestætsfornærmelsessag (»Hasselkæppen«) har dette Hensyn, at Redaktøren ikke saaledes som Forfatteren moralsk »stod til« Fængselsstraf, antagelig spillet en Rolle. Retsmyndighederne er bragt i en uholdbar og uværdig Stilling ved at skulle tiltale og domme for forsætlig begaaet grov Lovovertrædelse, hvor der ikke er Forsæt og maaske knap nok Uagtsomhed. Ved disse større Retsbrud er ogsaa Ansvarsreglens negative Funktion, den ano-

¹⁾ Samlede Skrifter IV, S. 310. ²⁾ Statsforfatningsret II, S. 350.

³⁾ Strafferet, alm. Del, II, S. 319, sp. Del III, S. 127. ⁴⁾ Statsforfatningsret 4. Udg., S. 402. ⁵⁾ Strafferet, alm. Del, S. 474.

nyme Gerningsmands Straffrihed højst stødende. Han behøver end ikke at skjule sig eller holde sig tilbage, Ansvarsfriheden er ham garanteret derved, at Loven nøjes med een ansvarlig og at en anden har paataget sig at tage mod Paatalen. Dette at Ansaret paatages ved privat Aftale, fører saa endvidere ved de privat forfulgte Forbrydelser til Straamandsvæsenet: den der tager mod Sogsmaalet under Navnet Forfatter, Redaktør osv., maa behandles som rette Sagvolder, men naar han i Virkeligheden ikke udfører paa-gældende Funktion, vil Dommen blive virkningsløs og Rettergangen helt blottet for Realitet. Drejer det sig om en privat Sagsøger, der har Krav paa en Pengeerstatning for retstridige Skriverier, kan han blive helt afskaaret fra at faa sit Tab dækket, naar den betalingsdygtige og efter almindelige Regler ansvarlige Skadevolder har sørget for det formelle ikke at navngive sig i Pressen. Hensynet til Interessen i at kunne skrive anonymt var ikke respekteret i Trykkefrihedsforordningen, der forlangte Navngivelse af Forfatteren baade i selvstændige Skrifter og i »Journaler og periodiske Blade« men dog ikke i »Aviser eller offentlige Tidender«. Presseloven har derimod tillagt dette Hensyn en overvældende Vægt. Ikke blot giver den fuld Fritagelse for Navngivelse men, som det maa antages for at værne mod forstyrrende Efterforskning om Forfatterskabet til paastaaet retstridige Skrifter, giver den materiel Ansvarsfrihed til den anonyme Forfatter. Derved er man for at fyldestgøre Interesser af en vis begrænset Rækkevidde gaaet saa vidt at anerkende Trykkefriheden som Frihed til retstridig Skribentvirksomhed. Presseloven giver Skribenterne mere end Grundloven, der kun tilsikrede Ret til ved Trykken at offentliggøre sine Tanker under Ansvar for Domstolene. Kun hos Forfatteren findes altid det fulde subjektive Grundlag for strafferetligt Ansvar, hos Substituterne er det ofte svagere, og naar man kommer til Straamændene, forsvinder det helt. Det ses ikke rettere, end at Presseloven — i sin vel rent historisk set berettigede — Iver for

at værne om det publicistiske Privatlivs Fred har vanrøgtet Publikums Interesser, naar den ogsaa holder Haanden over det navnlose Forfatterskab i Tilfælde, hvor dette endog paa grov Maade krænker Straffelovene.

Presselovens System, der fulgte et fransk og belgisk Mønster, er heller ikke længere det almindelige i Lovgivingerne, idet Lande, der tidligere anvendte det har nærmet sig Straffelovens sædvanlige Ansvarsordning. Dette gælder Tyskland, Østrig og Svejts, og i England og Nordamerika har de særlige tekniske Ansvarsregler overhovedet ikke fundet Indgang. I Norge blev Substitutionssystemet forladt ved Straffeloven af 22. Maj 1902, der ligesom den ældre Straffelov ogsaa giver Ansvarsregler for Forbrydelser og Forseelser ved trykt Skrift. Ved at indlemme disse Handlinger under Straffeloven undergiver man dem de almindelige objektive og subjektive Regler for fleres Samvirken i strafbart Øjemed, og hvad der særskilt bestemmes for trykte Skrifter, er herefter kun et Uagtsomhedsansvar i Tilfælde, hvor Udgifveren (Redaktøren) manglede Forsæt. Norsk Ret er taget til Forbillede i vor første Straffelovskommissionens af Goos udarbejdede Udkast, der i Kap. 42 giver nogle supplerende Ansvarsregler for strafbare Handlinger ved Offentliggørelse af Skrift. Udover det sædvanlige af Forsæt betingede Ansvar paalægges der her et begrænset Uagtsomhedsansvar, »medmindre Omstændigheder oplyses, der udelukker, at Uagtsomhed kan lægges til Last«. Dette paalægges ved almindelige Skrifter Udgifveren, Forlæggeren og Bogtrykkeren efter Rækkefølge, naar — efter nærmere detaljerede Regler — normal Retsforfølgning mod en uberygtet Forfatter af juridiske eller praktiske Grunde svigter, og dette var eller burde være kendt, henholdsvis naar samme Svigten tillige rammer Forfølgning mod Udgifver og Forlægger. Ved Dagblade og periodiske Skrifter rammes Udgifveren — udover Forsætsansvaret — ubetinget af Uagtsomhedsstraffen, naar Udelukkelsesgrunde ikke oplyses.

Torps Udkast slog i Modsætning hertil ind paa den Vej,

der er blevet fulgt af det andet Kommissionsudkast og af Straffelovsforslaget, ikke at indlemme presseretlige Ansvarsregler i Straffeloven, og man er altsaa derved i Overensstemmelse med dansk Rets Traditioner. Torp henviser bl. a. til, at »vistnok kun faa Spørgsmaal i den Grad som dette er egnede til i den offentlige Diskussion at sætte Lidenskab i Bevægelse, der let kan sætte hele Straffelovsreformens Gennemførelse i Fare. Og det maa altid befrygtes, at politiske o. lign. Hensyn i saa langt højere Grad end strafferetlige Realitetshensyn vil blive afgørende ved dette Forholds Ordning, at der for den øvrige Straffelovgivning ikke kan vindes noget ved at medinddrage det.«

Selve den Tanke, at Tiden er inde til Overvejelse af Presselovens Revision, var imidlertid ikke opgivet, og samtidig med Straffelovsforslagets Forelæggelse i Rigsdagen nedsatte Justitsministeriet under 22. Dec. 1924 et Udvalg, bestaaende af nuværende Professor juris Oluf H. Krabbe, nuværende Departementschef i Justitsministeriet Aage Svendsen, Veksellerer Alfred Horwitz, Redaktor, cand. juris Erik Svarre og Journalist, cand. juris J. Johansen, til Overvejelse af Ændringer i Presseloven. Dette Udvalg har i 1926 afgivet sin Betænkning, der indeholder Udkast til en ny Presselov med Motiver.

Jeg gaar herefter over til en nærmere Gennemgang af Udvalgets Betænkning.

Denne opgiver som Grundlag at have benyttet bl. a. den første Straffelovskommissions Betænkning, og ligesom denne vil den i Forbindelse med Vedtagelsen af Udkastet til »Lov om Pressens Brug« have ophævet den nugældende Presselov i sin Helhed. Udkastets Omraade falder imidlertid ikke sammen med den nuværende Lovs, der er alt Ansvar og paa den anden Side kun Ansvar ifølge Skriftets Indhold, jfr. ogsaa Goos' Udkast § 398: »et Skrift af strafbart Indhold«. Men i Udkastets to Grundbestemmelser, §§ 5 og 14, er denne Begrænsning til Indholdet kun sket med Hensyn til sidste §, der angaar fremmede indførte Skrifter.

§ 5 udtaler: »Bestemmelserne i den almindelige borgerlige Straffelov om, hvem Ansvar for en strafbar Handling paahviler, finder med de i §§ 6 og 7 nævnte Undtagelser Anvendelse ogsaa paa strafbar Offentliggørelse og Udbredelse af trykt Skrift«. Disse Ord rammer ogsaa den Strafbarhed, der bestaar i den i Offentliggørelse liggende Krænkelser af Forfatterretten, hvad der maa gaas ud fra ikke har været tilsigtet. I Undtagelsestilfældene i §§ 6 og 7 er Reglen derimod begrænset til Ansvar for Indholdet, jfr. ogsaa § 12. Fremdeles er Udkastet klart begrænset til strafbare Handlinger. At det ikke blot vil omfatte Ansvar for Straf men ogsaa til dermed sammenhængende Erstatning, er vel givet, ogsaa saaledes at sidstnævnte Ansvar kan gøres gældende alene. Men som før nævnt er Presseloven af 1851 ikke begrænset til Skrifers strafbare Indhold, den rummer ogsaa det civilretlig retstridige. Denne Ordning er der al Grund til at føre med over i den nye Presselovgivning, navnlig naar denne, som Udkastet vil, særtregnes ved en større Hensyntagen til de erstatningsretlige Interesser, jfr. § 12, hvorefter Redaktørens Erstatningspligt kan gøres gældende mod den, for hvis Regning det periodiske Skrift udgives. Ved Retskrænkelser paa det økonomiske Omraade er det ikke Genstand for en ensartet og konsekvent Lovordning, om der tillige er hjemlet Bødeansvar, og de forskellige berettigede og forpligtede vil føle sig ens stillede, saalænge der overhovedet er Spørgsmaal om Ansvar for Skriftets retstridige Indhold.

Udkastet sonderer mellem fremmede Skrifter og her i Riget offentliggjorte Skrifter og indenfor de sidste mellem almindelige og periodiske. For her offentliggjort ikke-periodisk Skrifts Indhold er Ansvar for som alt nævnt det sædvanlige strafferetlige uden presseteknisk Begrænsning eller Udvidelse. Dog tilføjer § 5, 2. Pkt.: »Ansvarsfri er dog erhvervsmæssig Forhandling fra aaben Butik af her i Landet trykte Skrifter, saalænge Skriftet ikke ved Retskendelse eller Dom er beslaglagt, og Beslaglæggelsen ikke er kund-

gjort i Statstidende eller forinden Kundgørelsen kommet til Forhandlerens Kendskab«. At Udkastet saaledes for selvstændige Skrifters Vedkommende gaar over til det nu almindelige Ansvarssystem, vil sikkert finde udelt Tilslutning. Den retstridigt handlende Forfatter har intet naturligt Krav paa at undgaa at kaldes til Ansvar for Retten, og ligesaa lidt har Udgiver og Forlægger Krav paa at dække sig gennem Navnløshed. Omvendt bør der ikke hobes større Ansvar paa dem, end deres subjektive Forhold giver Anledning til. Den offentlige eller private Retshaandhævelse behøver ikke at frygte, at Retsplejen ikke skulde raade over tilstrækkelig virksomme Midler til at komme paa Spor af de virkelig skyldige. Som Støttepunkt hertil bibeholder § 1 Pligten for Bogtrykkeren til paa Skriftet at anføre sit Navn eller Firma samt Trykkestedet.

Det til Gunst for Sortimentboghandlerne tagne Forbehold skyldes, som det ses, Udtalelser fra Repræsentanter for Boghandlernæringen gaaende ud paa, at Boghandlerne ikke er i Stand til at gøre sig bekendt med Bogernes Indhold, ialtfald ikke uden store Bekostninger, samt paa, at de vil blive paakaldt af Offentligheden som Censorer overfor Bøger, som enkelte Kredse finder anstødelige, ligesom de vil blive opfordrede til at nægte at sælge saadanne Bøger. Udvalget bemærker hertil, at Spørgsmaalet ikke er af særlig praktisk Betydning, da der ikke vil opstaa nogen yderligere Undersøgelingspligt for Boghandlerne, og da det Offentlige har Bevisbyrden for deres Kendskab til Bogens strafbare Indhold. Alligevel har man ment at kunne foreslaa det nævnte Forbehold, der altsaa gør Boghandlerne materielt ansvarsfri for Retstridighed af enhver Art uanset bevislig Kundskab til Skriftets Art.

Efter min Formening ligger der bag Boghandelsrepræsentanternes Opposition en grundig Misforstaaelse af Systemforandringens Konsekvenser, som — netop fordi den er en Misforstaaelse — ikke bør komme til at præge Loven saaledes, at der gives dette Fags Udøvere en Undtagelses-

stilling, som f. Eks. Typograferne ikke kan glæde sig ved. At en Boghandler for Tiden ansvarsfrit kan indkøbe og forhandle Bøger af ham bekendt pornografisk Beskaffenhed, er utvivlsomt højst stødende, og Boghandlerforeningen udtaler da ogsaa i en Betænkningen bilagt Skrivelse Sympati for, at man kunde »finde Veje til at paalægge et forstærket Ansvar«, forsaavidt saadanne Værker angaar. Den naturlige Vej er sikkert at straffe Forhandleren, ligesom Loven straffer Forfatteren, navnlig efterat det ved Højesterets Dom af 29. August 1927 er fastslaaet, at Forhandleren af udenlandsk utugtlig Litteratur kan straffes for sin Virksomhed. Om de fremhævede Ulemper maa det siges, at Boghandlerne allerede nu har et moralsk Ansvar og en økonomisk Risiko, og at de ikke behøver at forholde sig anderledes, fordi de faar et juridisk. Der kommer her et almindeligere Spørgsmaal frem. Det er en Følge af hele det kunstige i Presselovens System, at det er forbundet med Vanskelighed at overse, hvad det praktisk vil betyde, at Begrænsningerne hæves. Naar det er blevet en tilvant Forestilling, at det at have »Ansvar overfor Presseloven« betyder noget ganske ekstraordinært, nemlig at have Ansvar for en andens retstridigt og forbrydersk offentliggjorte »Tanker« uden Hensyn til, om man selv har næret disse eller forstaaet, at den anden nærede dem, saa er det meget forstaaeligt, at et Lovforslag, der bestemmer, at Ansvar fremtidig ikke skal begrænses til ganske enkelte Hovedmænd ved Publikationen, men skal udstrækkes til alle faktisk medvirkende fra Sætteren til Boghandlermedhjælperen, vil virke ret opskræmmende. Andre faglige Udtalelser, der ledsager Betænkningen, tyder ogsaa herpaa. Det fortjener derfor nærmere Overvejelse, hvilke Begrænsninger i Ansvar der er, naar dette anlægges paa det nye Grundlag, og det bliver videre et Spørgsmaal, om disse Begrænsninger ikke for Klarheds Skyld bør have Udtryk i Loven, saa at denne ikke indskrænker sig til det rent skematiske at sige, hvem der »har Ansvar«.

Der tænkes herved ikke paa det utvivlsomme, at der overfor den ansvarlige skal føres et Bevis for hans Kendskab til Skriftets retstridige Indhold, ejheller paa, at de lavere Grader af Medvirken kan opnaa Straffrihed. Efter Straffelovsforslagets § 27 Stk. 3 kan dette saaledes ske ved Medvirken ved Lovovertrædelser, der ikke straffes med højere Straf end Hæfte, naar den medvirkende kun har villet yde en mindre væsentlig Bistand eller styrke et allerede fattet Forsæt. I ikke ringe Omfang vil man herigennem naa til, at den ikke selvstændige Medhjælper paa Offentliggørelsens forskellige Trin kan opnaa Straffrihed. Med Hensyn til Beviset for Kendskab til Skriftet kan der vel i Almindelighed ikke siges andet end, at der er Formodning for, at Vedkommende har skaffet sig det Kendskab til Skriftets Indhold, som han efter sit Forhold til Forfatteren og sin Andel i Offentliggørelsen og Udbredelsen havde Grund til — men heller ikke mere. Ret let vil saaledes Bogtrykkeren kunne være uden Ansvar, da Sætterens — iøvrigt vel kun overfladiske — Viden ikke er ensbetydende med Viden af ham. Paa den anden Side kan der ikke kræves detailleret Kendskab til Skriftet, naar dets retstridige Karakter er kendt. Ved ovennævnte Højesteretsdom straffedes saaledes en Boghandlerske for Salg af utugtige Skrifter, uagtet hun ikke var i Stand til at læse de paagældende tyske, franske og engelske Bøger, der kun tildels var illustrerede, men Bøgerne var købt af hende som obstkøne. Den der forsættelig holder sig i Uvidenhed om Indholdet af Bøger, om hvis retstridige Art han nærer grundet Mistanke, synes ikke at kunne behandles gunstigere. Da et Skøn her ofte er vanskeligt, vil Paatalemyndighederne, uagtet Boghandleren i Principet maa foretage Skønnet paa eget Ansvar, i høj Grad være opfordret til at tage i Betragtning, i hvor stort Omfang Bogen upaataalt har været fremme paa Markedet. Forfølgningen bør begynde ved Hovedet, Forfatteren, og bortset fra den lyssky Forhandling af ulovlige Skrifter — overfor hvilken Samfundet ingen Grund har til at give Afkald paa

Straffemidlerne — vil Forfølgning mod Boghandlere netop først komme til at foregaa som i Udkastet forudsat: efterat Kundgørelse er sket om beslaglæggende Dom eller Retskendelse.

Det har imidlertid Interesse at fremdrage, at selv om en af de medvirkende sidder inde med Viden om Skriftets retstridige Indhold, er han dermed ikke ansvarlig, være sig til større eller mindre Straf eller til Erstatning. Han er kun dette, naar han, efter de almindelige Grundsætninger for Handlefrihedens Grænser, af denne Viden burde have ladet sig afholde fra at medvirke ved Offentliggørelse eller Udbredelse. Paa den ene Side maa nu Haandhævelsens Interesser siges at være varetagne, naar de selvstændige og efter eget Valg disponerende Hovedmænd staar som ansvarlige, paa den anden Side vilde det i mange Tilfælde være for meget at forlange, at den uselvstændige Medhjælper hos en af Hovedmændene af Hensyn til nævnte Interesser skulde nægte at udføre noget af det Arbejde, han lønnes for, og derved udsætte sin borgerlige Stilling. Der kan derimod nok være en Pligt for ham til at underrette Chefen om Skriftets Karakter, naar denne maa antages at være uvidende herom, for at saa han kan træffe sin Bestemmelse. Denne Pligt vil det vel endda kun være naturligt at udstrække til dem, hvem det efter deres Stilling kan siges at tilfalde at passe paa, at vedkommende Virksomhed ikke kommer ud i Ulovligheder. Hvis Publikationen kun er et enkelt Led i en mere omfattende Virksomhed, faar disse Betragtninger større Vægt, end hvis hele den paagældende Samvirken drejer sig om det retstridige Værk f. Eks. ved et Komplot om Offentliggørelse af et statsfarligt Skrift. Naturligvis maa det ogsaa have Betydning, om der er Tale om Angreb paa vigtige Samfundsinteresser eller kun paa enkelte Private.

I Henhold til det udviklede henstilles det at give Udkastets § 5 f. Eks. følgende Formulering: »Med de i §§ 6 og 7 nævnte Undtagelser beror det paa Lovgivningens almindelige Regler, hvem der bærer Ansvar for Offentlig-

gørelse og Udbredelse af trykt Skrift, hvis Indhold er strafbart eller retstridigt. Det kommer herved i Betragtning, om Medvirkningen er af en saadan selvstændig Natur, at den paagældende ved sit Kendskab til Skriftets Indhold burde have ladet sig afholde fra at medvirke«. Ved en saadan nærmere Udformning af Ansvarsreglens Medfør vil det blive mere forstaaeligt for Befolkningen, hvad Systemforandringen betyder, og den vil give nogen Orientering for Domstole og Paatalemyndigheder. Derved vil Forslagets Gang gennem Rigsdagen ogsaa kunne lettes.

Den før omtalte Regel om et særligt Uagtsomhedsansvar efter et Substitutionsprincip, som Goos' Udkast har optaget efter norsk Ret, medtager Udkastet ikke og omtaler den overhovedet ikke. Tanken med Reglen er, at Udgiver, Forlægger og Bogtrykker bør have Opmærksomheden henvendt paa, om en uberygtet Forfatter — subsidiært henholdsvis Udgiver og Forlægger — staar rede til at bære normalt juridisk Ansvar for Skriftet, idet de ellers selv ifalder et modereret Strafansvar for dets Indhold, som de forudsættes at kunne have erhvervet Kendskab til. Er der ikke en saadan Forfatter, henholdsvis Udgiver og Forlægger, maa det indrommes, at Faren for et Misbrug af Trykkefriheden stiger, og dette taler for at paalægge de efterstaaende en særlig Tilsynspligt. Goos' Forslag vil kunne forbindes med Udkastet uden at kræve nogen Omdannelse af dette; det er et ligefremt Plus til Ansvar. Imidlertid bærer det i sig saa stærke Mindelser om det kunstige System, som man iøvrigt vil forlade, at jeg finder det meget forstaaeligt, at Udvalget ikke tager det op.

Hermed tror jeg dog ikke, man kan lade det Spørgsmaal ligge, om der ikke kræves særlige Foranstaltninger i det Tilfælde, at almindeligt Ansvar ikke kan paalægges. Presselovens § 3 udsætter ikke let for denne Mulighed, da Bogtrykkeren normalt vil være tilstede som egnet Æmne for Tiltale, men Uagtsomhedsreglen gaar ud fra den rigtige Forudsætning, at det ret let kan ske, at effektiv Tiltale ikke

kan gennemføres mod nogen. Hvorledes skal der saa forholdes overfor det paa Markedet værende Skrift? Det ses ikke, at man her kan undvære en Regel svarende til Presse-lovens § 14, jfr. Retsplejelovens §§ 684 Nr. 3, 701 og 800, om Adgang til at nedlægge Forbud mod Skriftets videre Udbredelse, saaledes at den kundgjorte stadfæstende Dom faar almindelig Virkning til Konfiskation. Den retstridige Skade, som kan udbredes gennem Skriftet, maa nødvendigvis kunne bekæmpes af Paatalemyndighederne uden Hensyn til, om der af tilfældige Aarsager ikke er nogen Person indenfor den dømmende Myndigheds Omraade, der kan rammes med Straf. Tanken i Presselovens § 14 er netop, at der skal være Adgang til objektiv Retsforfølgning ved Forbud, hvor der ikke er Adgang til subjektiv Forfølgning ved Straf, jfr. Ordene »kan ingen dansk Undersaat drages til Ansvar for dets Offentliggørelse«. Straffelovsforslagets § 80 Nr. 2 og Retsplejelovens § 745 vil give fornøden Hjemmel for Inddragning og Beslaglæggelse af et Skrift, naar Forfølgning til Straf kan gennemføres mod nogen. Adgangen til Forbud skulde altsaa staa aaben, naar der ikke skønnes at kunne rejses offentlig Straffesag mod nogen. At ogsaa Forhandlere horer med til de ansvarlige, overflødiggor ikke Adgangen til Forbud; inden Sagen rejses, har de maaske manglet Forsæt, og bagefter har de holdt inde med Forhandlingen. Desuden er det ikke tiltalende at nøde Myndighederne til at anlægge en tvivlsom Straffesag.

I Modsætning til almindelige Skrifter sætter Udkastet som før nævnt de her i Riget udkommende periodiske Skrifter, og herved er, jfr. S. 5, underforstaaet, at Betingelserne efter § 7 er tilstede, nemlig at Redaktoren ved Udgivelsen har fast Bopæl i Riget og opfylder de almindelige Betingelser for strafferetligt at kunne drages til Ansvar. Om saadanne Skrifter siges det S. 6, at Hensynet til den periodiske Presses »Arbejdsfred« med Styrke taler for »i Principet at blive staaende ved et Enkeltmandsansvar med Udelukkelse af Ansvar for unavngivne Medarbejdere og Indsendere samt

Forhandlere, og Publikum saavel som det Offentlige har her en fremtrædende Interesse i, at det straks bliver bragt paa det rene, hvem der bærer Ansvar for Skriftets Indhold, og i, at Ansvar kan gøres gældende, uden at der udkræves besværlige Undersøgelser for at finde den ansvarlige«. I Henhold hertil har der indenfor Udvalget været Enighed om, at mulige Mangler ved den gældende Ansvarsordning ikke bør søges afhjulpne ved en principiel Overgang til det »naturlige System«. Efter dette maa det antages at have været Meningen, at §§ 6 og 7 i Udkastet udtømmende skal normere Ansvar ved periodiske Skrifter, og herefter bliver der ved saadanne kun Spørgsmaal om Ansvar for Redaktør og Forfatter, ikke som efter Presselovens § 3 for Udgiver og Bogtrykker. En Læsning af Udkastets §§ 5—7 vilde dog naturligere føre til den Opfattelse, at periodiske Skrifter gaar ind under Hovedreglen i § 5 med de af §§ 6 og 7 fremgaaende Undtagelser: at Redaktøren ogsaa er ansvarlig for Uagtsomhed, og at Redaktørens Ansvar dækker den unavngivne Forfatter. Det maatte derfor for Klarheds Skyld kræves, at § 5 utvetydigt gav Udtryk for, at den overhovedet er uanvendelig paa periodiske Skrifter med her fast bosatte strafansvarlige Redaktører (Nødvendigheden af dette personlige Rekvirit er iøvrigt heller ikke tydeligt udtrykt). Idet jeg i Henhold til Bemærkningerne gaar ud fra, at dette har været Hensigten, retter jeg den Indvending derimod, at det paaberaabte Hensyn til Pressens Arbejdsfred og til let at kunne finde den ansvarlige ikke ses at kunne føre til at fritage Bogtrykkeren eller Bladforhandleren for Ansvar. Disse Hensyn kommer frem, naar der er Spørgsmaal om, hvem der skal kunne drages til Ansvar som Op-havsmand, Autor, til Bidrag til Skriftet, men ikke naar der er Tale om Personer, der har været virksomme for den mekaniske Fremstilling af det eller for Udbredelsen, idet de deraf vil drage ideel eller økonomisk Fordel. Er her nogen Interesse i at være anonym eller Tvivl om, hvem der op-træder? Der vil særdeles ofte være Ansvarsfrihed allerede

af subjektive Grunde, og efter en rigtig Anvendelse af Reglerne om Handlefrihedens Grænser, selv hvor der er Kendskab til Retstridigheden. Hvem vil kræve, at Bogtrykkeren ikke trykker en Avis, fordi han ser, at Numret indeholder Injurier? Efter Straffelovsforslagets § 236 straffes Udbredelse af utugtige Skrifter og Billeder. Efter nuværende Praksis straffes Forhandling af fremmede utugtige Skrifter, og Udkastet vil ogsaa straffe Forhandling af saadanne Bøger. Hvilket Hensyn skal forsvare, at et periodisk Skrift af utugtigt Indhold offentligt skal kunne falbydes? Eller der startes en publicistisk Virksomhed med revolutionært Formaal; naar der fra denne udgaar selvstændige Brochurer, er der »naturligt« Ansvar for alle medvirkende Revolutionsmagere, men hvis der laves et Skrift, der er »periodisk« — hertil skal efter § 16 kræves, at det er bestemt til at udkomme mindst 2 Gange aarlig — bærer kun Redaktøren Ansvar, og dette af Hensyn til Foretagendets »Arbejdsfred«. Dette Forslag forekommer mig uholdbart og upaa-krævet. Domstolene vil paa betryggende Maade afgøre baade Bevisspørgsmaalet og Skyldspørgsmaalet for dem, der ikke søges som Ophavsmænd til Skriftets Indhold, men som medvirkende ved Offentliggørelsen og Udbredelsen, og der er ingen Grund til særlig her at befrygte chikanøse Sagsanlæg.

Naar Udvalget her formentlig har taget sig det for let med yderligere at beskære Presselovens kunstigt begrænsede Ansvar, der dog i alvorlige Tilfælde kan faa sin store forebyggende Betydning, saa hænger det antagelig sammen med, at Udvalget ifølge sin Sammensætning i særlig Grad har interesseret sig for det egentlige Forfatteransvar ved periodiske Skrifter. Bortset fra et Medlem, der overhovedet ikke ønsker Forandring i Ansvarsreglerne, er der Enighed om at paalægge Redaktøren et Ansvar, der er udtrykt saaledes: »ansvarlig for Skriftets Indhold, som om han var Forfatter af dette, dog at Ansvar, bortfalder, saafremt han ikke har været klar over Skriftets straffbare Indhold, og in-

gen Uagtsomhed i saa Henseende kan lægges ham til Last.« Det oplyses ikke nærmere, hvorfor denne Formulering er valgt. Den fører Tanken hen paa, at der tilsigtes paalagt Redaktøren en Bevisbyrde med Hensyn til angiven Uvidenhed om Skriftets straffbare Indhold, men dette er dog ikke kommet til Udtryk. Derimod ligger det i Ordene, at Forfatterens særlige Ansvar ifølge de for ham gældende Strafferregler f. Eks. som militær skal anvendes paa Redaktøren, der ellers for sin Virksomhed kun vilde paadrage sig Ansvar som »extraneus«, hvilket efter Straffelovsforslagets § 27 giver Adgang til Strafnedsettelse. Om dette er paakrævet, skal ganske henstilles. Vanskeligere at forstaa er det, at Uagtsomhed skal straffes med Straffen for forsættelig begaaet Forbrydelse. Dette Redaktørens Uagtsomhedsansvar har sit Forbillede i Goos' Udkast, men her var det rationelt formet som et særegent Pressedelikt med selvstændig Strafferamme. Her var ogsaa hjemlet en klar Formodning for Uagtsomhed, idet Udelukkelsesgrunde skulde oplyses. Hvis det har været Hensigten at genoptage dette sidste, ses det som anført ikke at være sket.

Der er fremdeles Enighed om, at naar Ansvar herefter kan paalægges Redaktøren, dækker dette den unavngivne virkelige Forfatter. Efter det af tre Medlemmer bestaaende Flertals Forslag medfører Forfatterens Navngivelse, at ogsaa denne bliver ansvarlig ved Siden af Redaktøren. Efter et Medlems Forslag dækker den navngivne Forfatters Ansvar derimod Redaktøren mod Ansvar. Dette Medlem vil dog aabne en Adgang til at gøre Redaktøren medansvarlig med den navngivne Forfatter efter følgende Regel: »Hvis der indenfor et Tidsrum af to Aar mere end to Gange idømmes en Forfatter eller Redaktøren af et periodisk Skrift Straf for noget af dettes Indhold, kan Redaktøren af det periodiske Skrift i et Tidsrum af fem Aar efter den sidste Doms Afgørelse ved en ny Sag rejst i Anledning af Skriftets Indhold gøres medansvarlig for ethvert af Skriftets Bidrag, selv om dette fremtræder under Forfatterens Navn, saaledes at ogsaa

han er ansvarlig«. Saafremt Betingelserne for at drage Redaktøren til Ansvar ikke er til Stede, er der Enighed om, at ogsaa den unavngivne Forfatter maa staa til Ansvar.

Som det vil ses, er disse Regler i Substitutionssystemets Aand. Forsætsansvaret gores ogsaa gældende i Uagtsomheds-tilfælde, og den efter »naturlige« Regler ansvarlige fritages for Ansvar. Flertallet støtter sit Forslag om at gøre Redaktøren medansvarlig med den navngivne Forfatter paa Ordningen i norsk og svensk Ret — i Sverige kan end ikke den navngivne Forfatter drages til Ansvar — og det fremhæves, at Pressen i disse Lande erklærer sig tilfreds med denne Fremdragen af Redaktørens Ansvar, der giver Baggrund for hans Autoritet som Bladleder.

Substitutionssystemets Brist viser sig, naar den, der efter Loven skal være ansvarlig, »som om han var Forfatter«, ikke med stoisk Ro lader sig domme ud fra denne Forudsætning, men ivrig gør opmærksom paa, at han moralsk set højest er at anse som uagtsom. Da Udvalget har været opmærksom paa denne Grundskavank i denne kriminalistiske Konstruktion, undrer det, at man ikke stærkere søger at frigøre sig for den. Paa den anden Side er det, hvis det skal undgaas, at anonyme Bidragydere til et periodisk Skrift drages frem i Retssager, nødvendigt, at Redaktøren tager Ansvaret. Det er endvidere ubestrideligt, at der er en stærk Interesse paa dette Punkt — altsaa i det, Betænkningen kalder »Arbejdsfred«, hvilket jeg væsentligst ser som en Interesse hos vedkommende Foretagende. Et vist Raaderum erkender jeg derfor, at det kan være naturligt at indrømme til Ansvarsovertagelsen. Dennes Ulemper træder, som for betonet, frem, naar det drejer sig om et alvorligere Ansvar, og det maa holdes fast, at der kan foregaa saadanne Forbrydelser ved Brug af Pressen, at Samfundet for Retssikkerhedens Skyld ikke — af Hensyn til »Pressefrihed« eller hvilke andre Navne, man vil give de paagældende Krav og Interesser — kan give Pardon til en eneste af de efter almindelige Strafferegler skyldige. Den store Mangel ved det

foreliggende Udkast er efter min Formening, at disse ueftergivelige Hensyn er sat til Side. Hvor Grænsen skal trækkes, er et andet Spørgsmaal, og der kan overhovedet, som det allerede fremgaar af Udvalgets Spaltning paa dette Punkt, tænkes mange Løsninger. For at præcisere disse kritiske Bemærkninger skal jeg tilføje et positivt Forslag til en Ansvarsregel, der søger størst mulig Tilslutning til den almindelige Ansvarsregel (som ogsaa Udkastet vil hjemle for Bøgerne) og som tillige tager Hensyn til de periodiske Skrifter særlige Forhold: »Har ingen navngivet sig som Forfatter til et periodisk Skrift eller Del af et saadant, betragtes Redaktøren og han alene som Forfatter, hvis han under Retssagen erklærer sig villig til at overtage en Forfatters Ansvar. Det samme gælder, hvis Redaktøren allerede efter almindelige Regler havde paadraget sig Ansvar. Iøvrigt og hvis der for Forfatterskabet er forskyldt Frihedsstraf, bæres Ansvaret efter Lovgivningens almindelige Regler«. Man undgaar herved den for Haandhævelsen uholdbare Situation, at den, der efter Loven har det fulde Ansvar, paakalder Domstolenes Medlidenhed ved at gøre gældende, at han moralsk er uden Ansvar. Man fritager de periodiske Skrifter for Undersøgelse af deres Medarbejderforhold, og man forbeholder den offentlige Retshaandhævelses særlige Krav. Efter Retsplejelovens § 286 kan i en borgerlig Sag Spørgsmaalet om den anonyme Forfatters Ansvarsfrihed paa Grund af Strafskyldens mindre Størrelse udsondres til forlods Afgørelse, og efter § 842 Nr. 2 eller Analogien heraf maa under en Straffesag Spørgsmaalet kunne afgøres præliminært ved Kendelse. Det kan maaske ogsaa være naturligt, at en navngiven Forfatter (udenfor det periodiske Skrifts faste Medarbejderstab) dækker Redaktøren imod et efter almindelige Regler paadraget Ansvar, naar offentlige Hensyn ikke paa Grund af Ansvarets Størrelse taler herimod. Ret ofte vil Redaktøren iøvrigt være ansvarsfri paa Grund af Ukendskab til de omhandlede Forhold, og idet han kan have troet paa Muligheden af at føre Sandhedsbevis for fremsatte Sigtelser.

Af Udkastets øvrige Bestemmelser skal nævnes, at Redaktøren — og det den virkelige — under Bødeansvar (ogsaa for Forlæggeren) skal angives paa Skriftet, at Pligten til at optage Berigtigelse er udvidet (maaske i Enkelt-heder noget vidtgaende), og at der foreslaas en Pligt til i det periodiske Skrift at optage de over Skriftet afsagte Domme. Ligeledes er det nærmere præciseret, hvorledes der skal forholdes ved Inddragelse af et Skrift i Ienhold til alm. borgerlig Straffelov.

En vigtig Bestemmelse er § 12: »For Erstatningsbeløb og Sagsomkostninger idomt Redaktøren af et periodisk Skrift paa Grund af Skriftets Indhold hæfter den, for hvis Regning Skriftet udgives, overfor Domhaveren, der paa Grundlag af den Redaktøren overgaaede Dom kan søge Fyldestgørelse for de ham tilkendte Beløb gennem Udlæg hos Udgiveren«. En lignende Regel var hjemlet i den foreløbige Presselov af 13. Aug. 1886 dog saaledes, at Søgsmålet ogsaa maatte rettes mod Udgiveren, jfr. Højesteretsdom af 19. Okt. 1892. Som all nævnt gør denne Bestemmelse det ønskeligt at fastholde Presselovens Anvendelighed ogsaa med Hensyn til de rent borgerlige Retskrav, der rejser sig af retstridige Skrifterier.

Med Hensyn til fremmede Skrifter hjemles der ligesom nu en Adgang til Nedlæggelse af Forbud mod Udbredelsen, med tilhørende Regler om Inddragelse og Strafansvar.

§ 9 indeholder et Forbud mod gennem Pressen at offentliggøre usande, groft misvisende eller forvrængede Meddelelser om, hvad der foregaar i Retsmøder, hvad enten Meddelelsen fremtræder i Form af Referat eller paa anden Maade, hvortil er knyttet en Regel om, at Retten, forinden den begærer Forholdet paatalt af Anklagemyndigheden, kan give Overtræderen Lejlighed til Sagens mindelige Afgørelse. Maaske dog disse Bestemmelser snarere har deres Plads i Retsplejeloven ved Reglerne om Forbud mod Omtale af Retsforhandlinger.

I § 8 er optaget et særligt Forbud mod paa Løbesedler

eller Plakater at optage Udtalelser, der ved deres Form eller Indhold utilbørlig forulemper private Personer eller Virksomheder eller er egnede til groft at vildlede Offentligheden. Løbesedler, Indholdsplakater o. d. fra Bladforetagender anses som Bestanddele af det Blad, hvortil de henviser. Hvorvidt der er Trang til en saadan Regel, der iøvrigt er tiltraadt af hele Udvalget, skal ganske henstilles. Straffen er Bøder indtil 4000 Kr. Forslaget maa jo tage Sigte paa Skrift, hvis Retstridighed er indlysende for mange af dem, der er virksomme for Udbredelsen. Hvorfor da lamme den Haandhævelse, man vil skabe Hjemmel for, ved kun at holde sig til den ene Mand, Redaktøren? Disse Sedler og Plakater har jo kun deres ganske begrænsede, altsaa ifølge Forudsætningen helt retstridige, Indhold, medens en Avis ved Siden af eventuelt retstridigt Indhold normalt vil have et overvejende Indhold af berettiget Stof, der gør det forsvarligt at befatte sig med Uddelingen.

Hovedinteressen ved Forslaget knytter sig naturligvis til Afskaffelsen af vor nuværende Presselovs kunstigt forvredne Ansvarsregler, hvis Utilstrækkelighed i Principet er erkendt af Udvalget. Det maa imidlertid bebrejdes Udvalget, at det i Hovedsagen er blevet staaende ved den principielle Erkendelse. Naar Presselovens kriminalistiske Mangler ikke har vist sig i højere Grad, skyldes det alene, at vor Samfund ikke har været udsat for planmæssig, ondartet Presseagitation af forbryderisk Karakter. Der findes nu i Straffelovsforslagets § 139 følgende Bestemmelse: Den, som uden derved at have forskyldt højere Straf, offentlig tilskynder til Forbrydelse, straffes med Hæfte eller med Fængsel indtil 2 Aar. Ifølge Motiverne er denne anset for »nødvendig, idet intet Samfund — ligegyldigt af hvilket politisk Synspunkt Regeringsmagten er baaret — vil kunne finde sig i offentlig Tilskyndelse til Mord, Brandstiftelse, Plyndringer og andre lignende Forbrydelser. Saadanne Tilskyndelser maa kunne imødegaaes med Kraft, selv om de konkrete Befingelser for Anvendelse af Reglerne om Forsøg paa An-

stiftelse ikke foreligger, hvilket godt vil kunne tænkes paa Grund af den Almindelighed, hvori saadanne Tilskyndelser ofte vil være holdt.« Dette Forslag viser dog Forstaaelse af, at der er Grund til at ruste sig mod slige Attentater. Men hvor vil »Kraften« være henne med en Presselov som den foreslaaede, naar den eneansvarlige har gjort sig usynlig og der end ikke er Midler til at udrydde det skadebringende Skrift? Langt alvorligere Tilfælde end Overtrædelser af nævnte § 139 vil kunne forekomme, overfor hvilke Samfundet med Skræk vil opdage, at man helt har overset Ansvarsbegrænsningens Konsekvenser. Overtagelse af en andens Ansvar kan gaa an paa Injurieprocessernes Omraade, men hvor der er stærke Samfundshensyn med i Spillet, kan ingen maalbevidst Lovgivning amnestere en Række af de efter almindelige Begreber skyldige. Presselovens Revision er ikke et Boghandler- og Redaktoranliggende, men væsentlig et kriminalistisk Samfundsanliggende, hvis Ordning bør foregaa i nær Tilknytning til Straffelovens Behandling særlig til dennes Kapitler om Statsforbrydelserne og om Angreb paa den offentlige Myndighed og Orden, og det maa haabes, at disse Synspunkter vil gore sig tilbørlig gældende inden Udformningen af det endelige Forslag, hvis Fremkomst iøvrigt med Interesse maa afventes.

Sluttelig skal kun mindes om Retsplejelovens § 170, hvorefter Bladredaktøren kan nægte Vidnesbyrd angaaende, hvem der er Hjemmelsmand til en anonym Artikel, medmindre Sagen angaar en Forbrydelse, eller kan medføre højere Straf end simpelt Fængsel, eller den angaar Brud paa Tavshedspligt, som paahviler nogen i offentligt Hverv. Her er netop trukket en Linie, der sondrer mellem de privatretlige eller privatretligt prægede Interesser og de af offentlige Retshaandhævelsessensyn baarne Krav. Det er en saadan Sondring, jeg vil have anlagt ved Presselovens Revision.